

**Ойбарчин
АБДУЛҲАКИМОВА**

Ўзбек шеърятининг юксак бадий тақомили

Феноменал ижодкор Абдулла Орипов эстетик қарашларининг адабий-тарихий омиллари ўзбек адабиётининг асл сарчашмаларига бориб тақалади. Шу боис шоир янги замон ўзбек шеърятини бадий-эстетик тафаккурнинг етиб бўлмас уфқларига қадар юксалтира олди. Ўз салафларини нафақат ижодда, балки маслак ва яшаш тарзида ҳам устоз деб билди. Уларнинг номини чуқур ҳурмат ва эҳтиром билан тилга оларкан, ҳар бирини ҳақиқат, мардлик, курашувчанлик ва одамийлик тимсоли сифатида кўрди. Улар адабий меросини кунт билан ўрганар экан, айнан шу ижодкорлар анъаналари таъсирида қолиб кетмади, балки уларни янгилади, тақомилга етказди.

Абдулла Орипов Чўлпон, Ойбек ва Миртемирдан, Эркин Воҳидов ва Рауф Парфигача бўлган даврдошлари ижодий анъаналарини чуқур ўрган. Шу боис асарларида миллий поэтик тафаккурда ўзига эришилган ютуқларни синтез қилиш заруратини истисно этмайди.

Ўзбек миллий шеърятини янгилаган шоирлардан Чўлпон ижодини юқори баҳолаган Абдулла Орипов унинг поэтик анъаналарини Чўлпон қисматига ишора қилиб ёзилган “Адолат кўзгуси” шеърида ҳам ифодалайди:

*Гарчи барчамизга тақдир ҳукмрон,
Гарчи тенг қошида чинордир, хасдир,
Пушкин аталмагай ҳар битта қурбон,
Ҳар бир қамалган ҳам Чўлпон эмасдир...*

Ойбарчин Абдулҳақимова – 1993 йили Тошкент шаҳрида туғилган. Ўзбекистон Миллий университети Ўзбек филологияси факультетини битирган. Айни кезде Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети таянч докторанти. “Бадиий тил ва тасвир” (2014), “Эпик тасвир қирралари” (2016) каби китоблари, шунингдек, республикамиз ва хорижий давлатларнинг нуфузли журналларида 20 дан зиёд илмий мақолалари нашр этилган.

Айни бир шеърда икки ижодкор номи орқали Абдулла Орипов мумтоз шеърятга хос талмеҳ санъати имкониятидан маҳорат билан фойдаланади. Бир рус шеърятининг атоқли намояндаси Пушкин бўлса, иккинчиси ўзбекнинг улуғ шоири Чўлпондир. Шоир тақдир мезонини айни шу икки буюк ижодкор номи билан боғлиқ ҳолда талқин этаркан, ҳар икки шоирнинг фожей қисматиға ишора қилиш орқали башарият бадиий-эстетик тафаккури тақомилида уларнинг ўрни бекиёс эканини санъаткорона ифода этади.

Шоирнинг “Оломонга” шеърда “Чўлпон отилганда қаёқда эдинг?”, деган мисра бор. Ижодкор асарларининг истиқлолгача бўлган нашрларида бу сатрда Чўлпон ўрнида испан шоири Лорка исми бўлган. Абдулла Орипов бунинг сабабларини қуйидагича изоҳлайди: “Дастлабки нашрларда “Лорка отилганда қаёқда эдинг?” деган жумла бор эди. Куппа-кундуз куни буни ўзим ўша жойга туфлаб ёпиштириб қўйганман. Чунки у ерда Чўлпоннинг номи ўтмаган ва бу оломончилик битта халққа боғланиб қолмасин, у бутун ер юзида бор, дейишган. Шундан кейин Испаниянинг Лоркасини ўша жойга қўйганман. Аслида, бу ерда гап оломон ҳақида кетяпти ва Ўзбекистон мисолида. Шундай экан, бу ерда Лоркага нима бор? Шунинг учун Чўлпон ўзининг жойига қайтиб келди... Мен бу ерда улуғ халқимга танбеҳ бериш ниятида эмасман, бундай даражага ҳеч ким чиққан эмас. Мен ҳам бунга ҳеч қачон даъво қилмайман. Лекин шу халқнинг обрўсини тўкадиган оломончиликнинг олдини олиш керак, деб ўйлаганман”.

Абдулла Орипов шеърларида миллатпарвар шоир Чўлпонни бу қадар эҳтиром билан тилга олиши унинг ижодини теран билиши натижасидир. Чўлпон “Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир”, дея халқ кудратини ўзига хос бадиий талқин этган бўлса, Абдулла Орипов сиёсий катағонлар, мафкуравий тазйиқлар натижасида шаклланган оломончилик руҳиятидан изтироб чеккан ва оломоннинг халқ бўлишини орзу қилган эди. Чўлпон эрклик юлдузи ҳақида ёзиб, уни “тутқун эллар учун само кундузи” дея таърифлаган. Гўристондай қоронғи, зим-зиё бўшлиқда адашган йўлчи тимсолида истибдод зулматида йўлсиз қолган она Туркистонни тасвишлаб, уч-тўртта юлдузнинг ўчмасдан ярқираб нур сочиб туришини кутулиш тонгидан мужда, дея қабул қилган ҳамда миллий озодлик орзусини бадиий талқин этган эди. Абдулла Орипов эса бу образга кўп мурожаат этиши омиллари: “Жанубда, булутсиз қоп-қора осмонда юлдузлар чарақлаб кўринади. Бутун руҳимни, қалбимни мафтун қилган ўша манзаралар. Юлдузларнинг ўзи ҳамиша, ҳамма халқларда поэзиянинг асосий қаҳрамони, образи бўлган”, дея изоҳлаган. Шоирнинг кўкдаги юлдузларни Улуғбек кўзидаги ёшга менгзагани замирида ҳам теран моҳият мужассам. Алқисса, икки улуғ шоир ижодида бир-бирини мутлақ тақрорламайдиган бундай параллелизмлар кўплиги замирида Абдулла Ориповнинг Чўлпон ижод лабораториясини нақадар синчиклаб ўргангани ҳолда янги бадиий кашфиётлар қилганини англаш мумкин.

Абдулла Орипов адабий-эстетик қарашлари тақомилида ўзбек адабиётининг улкан намояндаси, ўзбек романчилигининг асосчиси Абдулла Қодирий ижоди ҳам ўзига хос ўринга эга. Шоирнинг “Абдулла Қодирий хотирасига”, “Абдулла Қодирийнинг сўнги сабоғи”, “Қодирий” шеърлари бунинг яққол далилидир. “Абдулла Қодирий хотирасига” шеърда шоир, жумладан, мана бундай ёзади:

*Азалий ҳақ гапни яширмоқ нечун,
Завол йўқ энг асл истеъдод учун.
Агарда қоинот тегирмон бўлиб,
Оламни янчса ҳам қолгай у бутун.*

Бадиий ижоднинг асоси асл истеъдод экани ҳақидаги адабий-эстетик концепция шеърнинг моҳиятини ташкил этади. Асл истеъдод учун заволи йўқлигини шоир теран ҳаётий ҳақиқатни бадиий ҳақиқатга айлантириш орқали асослайди. Яъни шоир наздида, коинот тегирмон бўлиб оламни янчганда ҳам асл истеъдод бутун қолади, у заволи билмайди. “Абдулла Қодирийнинг сўнгги сабоғи” шеърида:

*Бирингиз Отабек, бирингиз Кумуш,
Доим яшнаб турсин севгингиз боғи.
Ҳақиқий муҳаббат билмасин сўлиш,
Устоз Қодирийнинг бу илк сабоғи –*

каби мисраларни ёзар экан, шоир “Ўткан кунлар” романидаги Отабек ва Кумуш образлари мисолида севги боғи доим яшнаб туриши, ҳақиқий муҳаббат сўлиш билмаслиги зарурат экани ҳақидаги ҳаёт фалсафасини бетакрор бадиий талқин этади. Ушбу ҳаёт фалсафаси Қодирийнинг сўнгги сабоғи эканига урғу беради. Умуман, фалсафий тафаккурни образлар воситасида ифодалаш ва ўз навбатида, поэтик образни ҳаёт фалсафаси билан мутаносиб тасвирлаш Абдулла Орипов шеърини асосини ташкил этади. Қуйидаги сатрлар ҳам ушбу фикрни тасдиқлайди:

*Адиб юрагида аламлар қат-қат,
Лекин биттаси бор, ўчмасдир доғи.
Жонни тик озодлик йўлида фақат,
Бу эса устознинг сўнгги сабоғи.*

Шеърнинг иккинчи бандида озодлик руҳи Абдулла Орипов бадиий-эстетик идеалининг асосини ташкил этган. Шоир айна шу ижодий ниятни поэтик сувратлантириш учун Абдулла Қодирий юрагидаги қат-қат аламлардан сўз очади. Лекин улардан бири – озодлик йўлига жонни тикиш зарурлиги адибнинг сўнгги сабоғи сифатида талқин қилинади. Адабиётшунос Жаббор Эшонқулнинг: “Абдулла Қодирий Ватан озодлиги, элнинг равнақи, миллат ўзлигини англаш йўлида жонини фидо қилган, боқий ва ўлмас асарлар яратган адибдир”, деган сўзлари шеърдаги талқин билан уйғун. Абдулла Қодирий асарларидаги Ватан ва миллатга муҳаббат талқини Абдулла Орипов шеъринида янги бадиий кашфиёт даражасида юксалгани ҳам бу икки буюк истеъдод эгаси ижодий қисматида яқинлик борлигининг исботи бўла олади.

Абдулла Орипов XX аср ўзбек адабиётининг яна бир забардаст намояндаси Ғафур Ғулом ижодидан ҳам илҳом олган. Шоирнинг “Алвидо устоз” ва “Нутқ” каби шеърлари ушбу фикрни тасдиқлайди. Бундан ташқари, шоир “Ўзбекистон”, “Баҳор”, ҳамда Ҳамид Олимжонга бағишлаб ёзган шеърларида ҳам Ғафур Ғуломни ҳурмат билан ёдга олади. Жумладан, “Алвидо устоз” номли шеърида:

*Сўқир ёвуз ўлим, минг дод дастингдан,
Зулматдай кирдингми шеър майдонига.
Ажсал, сен найзангни санчдингми чиндан
Ўзбек шеърятин паҳлавонига, –*

дея, устозининг ўлими адабиёт учун катта йўқотиш бўлганини, у яшаб ўтган давр мураккаб эканини образли тасвирлайди. “Сўқир ёвуз ўлим” – бу ўринда

қўлланган сифатловчи ва сифатланмиш шоир кўнглидаги изтироб кучини тўлақонли ифодалаган. “Шеър майдони”, “ажал найзаси”, “шеърят паҳлавони” каби истиоралар фикрнинг бадийи-эстетик қувватини таъминлаш баробарида муаллиф ижодий ниятининг таъсирли талқинига хизмат қилган.

*Дардли мусиқалар, ингрангиз бир-бир
Ўзинг ҳам йиғла, эй, дилда қотган ғам.
Ёруғ бу оламда бормикан, ахир
Шоир вафотидан ортиқроқ мотам!*

Бу мисралар орқали, биринчидан, ижодкор нечоғлиқ оғир бир даврда яшагани англашилса, иккинчидан, улуғ шоирларнинг ўлими ҳақиқий мотам экани таъсирли ифодаланган. Шоирнинг: “Ғафур Ғулом ўз сафдошлари қаторида ғоят зиддиятли, таҳликали бир даврда яшаб ўтди”, деган фикрлари билан мазкур шеърдаги тасвир ўртасида кучли ҳаётӣй ва бадийи-эстетик яқинлик борлиги кузатилади.

Абдулла Орипов “Ўзбекнинг ўз шоири” мақоласида: “Ғафур Ғулом чиндан ҳам улуғ заковат эгаси эди. Бунинг исботи шоирнинг жўшқин ва доно шеърияти, бунинг исботи – Ғафур Ғуломнинг туғма тафаккур соҳиби эканлиги, бунинг исботи Ғафур Ғуломнинг ҳеч бир адибникига ўхшамайдиган чинакам миллий халқчил прозаси – насрий асарларидир”, дея адибнинг серқирра ижодкор эканлиги, жўшқинлиги ва донолиги билан бошқалардан ажралиб туришини таъкидлайди. “Нутқ” шеърда Абдулла Орипов:

*Ғафур Ғулом – буюк шоир, файласуф, ҳакам.
Ғафур Ғулом адиб, нотиқ ва соҳиб сурур –*

дея шоирни кўп қиррали ижодкор сифатида улуғлайди.

Икки буюк шоир фалсафий тафаккуридаги бир-бирини такрорламайдиган уйғунлик вақт фалсафаси талқинида, айниқса, яққол кузатилади. Ғафур Ғулом:

*“Ҳар лаҳза замонлар умридек узун,
Асрлар тақдири лаҳзаларда ҳал.
Умрдан ўтажасак ҳар лаҳза учун
Қудратли қўл билан қўяйлик ҳайкал”,*

дея вақтни лаҳза билан ўлчаб, уни мазмунли ўтказишга доир қўламли фалсафий фикрни юксак бадиият билан ифода этган бўлса, Абдулла Орипов:

*“Пайт келар, ваъданинг қиммати қолмас,
Муҳлат бермас у дам тўлган паймона.
Ўтган бир онингни қайтара олмас,
На кўзёш, на афсус ва на баҳона”*

тарзида умрнинг ҳар бир онини ғанимат билиш заруратини оҳорли поэтик хулоса даражасига кўтаради. Бундай мисоллар Абдулла Орипов тафаккури салафлари ижод булоғидан сув ичган бўлсада, улар анъаналарини такрорламаган тарзда, ўзига хос поэтик юксакликка эришгани далилидир.

Абдулла Орипов ижодий салоҳияти тақомилида латиф лирик асарлар муаллифи Ҳамид Олимжон адабий меросининг ҳам ўрни алоҳида. Шоирнинг устозига бағишлаб ёзган “Ҳамид Олимжон хотирасига” шеъри ушбу фикрни тасдиқлайди:

*Етимтов бағридан чиққан навқирон,
Сиз бу – шеъримизнинг энг жаранг саси.
Сизнинг сатрингизда қурмиш ошён
Учирма қуш каби шеър илоҳаси.*

Шоир Ҳамид Олимжонни шеъриятнинг “жарангдор овозига”, шеърларини эса “Ватан қурган қушга” ўхшатади. Устоз ижодкорни нурга қиёслаган шоир шеъриятнинг яшаб келаётгани сабабини унинг бадиий кашфиётлари билан боғлайди:

*Ахир қанча қадим бўлмасин дунё
Бағрида нур борки қаримас қуёш.*

Абдулла Орипов “Мафтункор шеърият” мақоласида Ҳамид Олимжон ижодига қуйидагича баҳо беради: “Ҳамид Олимжоннинг оташин шеърияти ўзининг нозик ва инжа руҳи, тоза ва беғубор тил бойлиги билан муҳташам назм қошонасини бугун ҳам безаб турибди. Бу гўзал шеърият ҳақида ўйлаганимизда кўз олдимиздан бетакрор ташбихлар, латиф туйғуларга йўғрилган қуйма сатрлар ўта бошлайди”. Бу фикрлар Абдулла Ориповнинг Ҳамид Олимжон шеъриятини нечоғлиқ чуқур ўргангани, шоир лирикасидаги нозик ва инжа руҳни юракдан ҳис этганини билдиради. Шоир назмидаги бетакрор ташбихлару латиф туйғуларга йўғрилган қуйма сатрлардан илҳом олганини кўрсатади.

Бундан ташқари, Абдулла Орипов “Ўзбекистон” қасидасида:

*“Кўкламингдан олиб сурурни,
Довруқ солди устоз Олимжон” –*

дея, улуғ салафининг пейзаж тасвири борасидаги юксак маҳоратига ишора қилади. “Ўзбекистон” шеъридаги: “Чор атрофда ёйганда гилам. Асло йўқдир бундайин кўклам” сингари қуйма сатрларини назарда тутиб, шоирнинг назмий салоҳиятини юксак даражада эътироф этади. Абдулла Орипов: “Ҳамид Олимжон лирикаси бошқа бирорта шоирнинг лирикасига асло ўхшамайди. Бу лирика мармар каби тиниқ, лекин совуқ эмас”, деб ёзар экан, устозининг индивидуал ижодий тафаккурини муносиб баҳолайди. Ижодда ўзигагина хос йўл очганини бадиий бўёқларда кўрсатади.

Академик Наим Каримов: “Ҳамид Олимжон ижоди гарчанд XX асрнинг 20-йиллари ўрталарида бошланган бўлса-да, унинг сара асарлари 30-йилларнинг ўрталаридан яратила бошланди. Шу даврда у шоир сифатида шаклланиб, илҳом тулпорини оловли ёлларида маҳкам ушлаб олди. Қалами ўткирлашиб, дилида туғилаётган шеърларни қоғозга туширишга ҳатто улгурмай қолаётгандек бўлди”, деб ёзади. Ҳақиқатан, Ҳамид Олимжон атига 35 йил яшаган бўлса-да, бу қисқа вақт оралиғида яратган асарлари умрбоқийликка эришди.

Абдулла Орипов Ҳамид Олимжоннинг латиф шеъриятидан кўп сабоқ олган бўлсада, ижодда уни тақрорлаган эмас. Биргина қиёс: Ҳамид Олимжоннинг “Ўзбекистон” шеърида она Ватан мадҳи унинг ўхшаши йўқ табиати, беқиёс кўклами орқали васф этилган бўлса, Абдулла Ориповнинг шу номдаги қасидасида

халқимизнинг қадимий ва бой тарихи буюк сиймолари образи, мозий воқелигининг поэтик тасвири воситасида бутун мураккаблиги, бор миқёси билан уйғунлиқда тасвирланади. Бошқача айтганда, Абдулла Орипов Ҳамид Олимжон ижодий тажрибаларини давом эттириб, уни янги бадиий кашфиёт даражасига юксалтирди.

Абдулла Орипов “XX аср ўзбек адабиётига чакмоқдек кириб келган” дея таърифланувчи шоир Усмон Носир хотирасига атаб ёзган “Армон” шеърида ҳаётдан бевақт кўз юмган Усмон Носирнинг кўпчилик дийдорига тўймаганини айтади:

*Нимаиди у? Маъсум туйғунинг
Оромига сололган гавғо?
Не бўлса ҳам болакай унинг
Дийдорига тўймади асло.*

Шоир “Эҳтиёж фарзанди” китобида Усмон Носир ҳақида қуйидагиларни ёзади: “Усмон Носир шундай истеъдод эгасики, бамисоли теккан жойини қуйдиргувчи оловдир. Шоирнинг ғоят қисқа умрига назар солган киши жуда узоқ ўйларга толиши шубҳасиздир. Чунки бу чакмоқдек умрда бениҳоя катта имкониятлар ёниб кетганлигини кўриб ва ҳис қилиб турасиз. Усмон Носир улуг ва абадий шеърятнинг дийдасидан оқиб улгурмаган шабнамдир, у ҳали қаҳқаҳага айланмай лабларимизда мангуга қотиб қолган ним табассумдир”. Бу фикрлар Усмон Носир ижоди Абдулла Орипов адабий-эстетик қарашларида муносиб ўрин тутиши исботидир. Лирик шеърларида Усмон Носир образи ёрқин ва таъсирчан ифодалангани, мақолаларида шоир асарларининг теран таҳлил этилгани Абдулла Ориповнинг адабиётимизда чакмоқдай нузли из қолдирган бу ижодкорга бўлган эҳтиромини ва бадиий-эстетик қарашлари тақомилида унинг ижодий анъаналаридан истифода этганини тасдиқлайди.

Абдулла Орипов миллий адабиётимизнинг ўзигача бўлган деярли барча шоиру адиблари ижодий ютуқларини қунт билан ўрганган. Улар ижодидаги бадиият сирларидан ўзи учун зарур хулосаларни чиқарган. Асарларида улар эришган муваффақиятларни янги поэтик кашфиётлар билан бойитган. Шоир устози Миртемир ҳақида, унинг ўғитлари хусусида “Устоз Миртемир сабоқлари” номли шеърида, жумладан, қуйидагича ёзади:

*– Ишланг, – дерди Устоз, – шеър бўлсин равон,
Меҳнатдан қочмасин ижодкор халқи.
Лекин камситмасди бизни ҳеч қачон,
Устоз шунинг учун Устоздир балки.*

Шоир бу панду насиҳатларни асло унутмайди. Устозидан унга меҳнаткашлик гўзал анъана бўлиб ўтган. Чунки сўзни қадрлаган, ижодда миллий рух ва юксак бадиият уйғунлигини мезон деб билган шоир бундан ўзгача йўл тутиши мумкин эмас. Миртемир устозлик мақомининг энг аҳамиятли жиҳати шогирдларга ҳурмат билан қараши ва сўзга масъулият бобида уларга ўрнатилган бўла олганидир. Миртемирнинг заҳматдан ҳаловат топган ижодкор эканини Абдулла Орипов “Шоир табассуми” мақоласида чуқур мантиқ асосида далиллайди: “Миртемир домланинг энг ибратли фазилатларидан бири унинг камтарлиги билан бир қаторда, ниҳоятда меҳнаткашлиги десам, янглишмаган бўлур эдим. Ижод машаққатидан озми-кўпми хабардор бўлган ҳар бир одам Миртемир шеърларини ўқиётиб, унинг ҳар бир сатр устида қанчалик тер тўкканини тасаввур қилиши қийин эмас”. Бу хусусда Қозокбой

Йўлдошев ҳам шундай фикрларни билдиради: “Миртемир олам ҳодисалари ва одам руҳиятини ҳеч ким пайқамайдиган йўсинда кўради, бошқаларга ўхшамаган алфозда таъсирлайди, ўзгача бир мантиқ билан изоҳлайди, ҳеч ким қилолмайдиган шаклда тасвир этади”.

Абдулла Орипов устозининг хотирасига бағишланган “Карвон” шеърисида:

*Шеърингиз учқуру ўзингиз карвон,
Манзилга шошилмай келар эдингиз –*

деб Миртемир ижодиётига юксак баҳо беради ва уни “карвон”га ўхшатиб, шоғирлари изидан келаётганига ишора қилади.

Ижод заҳматидан лаззат топиш, сўзга бўлган юксак масъулият, бадий концепциянинг аниқ ва баланд экани Миртемир ва Абдулла Орипов ижодининг асосини ташкил этади. Чунки Абдулла Орипов бу борада Миртемирга муносиб издош бўлиши баробарида устоздан ўзиб кета олган нодир ижодий салоҳият эгасидир. Ундаги истеъдоднинг бошқа ижодкорлардан нечоғлиқ баланд эканини ҳис этган Миртемирнинг ўзи Абдулла Ориповга мана бундай баҳо берган эди: “Абдулла Орипов. Шоир! Шоир бўлганда ҳам анов-мановлардан эмас. Худо бутун қилиб берганлардан. Зўр!”.

Абдулла Орипов замондоши Эркин Воҳидов тўғрисида “Арслон чорлаганди”, “Эркин Воҳидов хотирасига” шеърларини битган. Эркин Воҳидов қайсидир маънода Абдулла Орипов билан туйғулари ўхшаш ижодкор эди. Абдулла Орипов ўзи ва Эркин Воҳидов ҳаётига назар ташлаб, ҳаётда ўз фикрдошларини топа олмай қийналган Эркин Воҳидов ва ўз қисматига муносабатини мана бу тарзда ифодалаган эди:

*Биз ҳам юксакларга тиккандик кўзни,
Бизда ҳам бор эди матонат, бардош.
Арслон чорлаганди қошига бизни,
Лекин қумурсқалар бўлди сафардош.*

Бу ўринда Абдулла Орипов ва Эркин Воҳидов шахсий ҳаёти, босиб ўтган умр йўлидан хабардор бўлган ўқувчи шоир нимани назарда тутаетганини яхши англайди. Зеро, бу ҳаётда арслонсифатлардан кўра қумурсқамонандлар кўпроқ. Юқоридаги сатрларда бу икки нодир истеъдод эгаларининг ижодий юксалишига тўғанок бўлишга интилган, улар салоҳиятининг юзага чиқмаслиги учун қўлидан келган барча ҳаракатни қилган ана шундай тоифаларга образли муносабат ифодаланган. Шеърнинг кейинги бандида шоир ижодий сафдошини қумурсқамонандлардан келиши мумкин бўлган хатардан мана бу тарзда огоҳлантиради:

*Жами тирикликка таниш шу хатар,
Қумурсқа яралган ёппа таларга.
Дўстим, алам қилар, арслон беҳабар,
Ем бўлиб кетсак шу қумурсқаларга.*

Хулоса қилиб айтганда, Абдулла Орипов ўзбек шеърятини янги образ ва ташбеҳлар, бадий кашфиётлар ва янгича талқинлар билан бойитган, миллат адабий-эстетик тафаккурини мислсиз даражада юксалтириб, ўзига хос поэтик мактаб яратган улуғ ижодкордир.